

Voigt Vilmos:

AZ ELBESZÉLÉS KORAI ÉS EGYSZERŰ FORMÁINAK TIPOLÓGIÁJA
Az irodalmi elbeszélés folklórelméleti kérdései

1. Az elbeszélő szövegek elmélete ujabban rendkívül gazdaggá, hovatovább áttekinthetetlenné is vált. Néhány alapelvben mindenki megegyezik: az elbeszélő szövegek mintegy önálló témakörét alkotják a műfajelméletnek és a szövegelméletnek: megközelítésük a kommunikációs esztétika segítségével történhet a leginkább célravezetően, a szövegelmélet szabályai adhatják a leírás legjobb módszerét, az így kapott összefüggéseket történeti és társadalmi jellegű összehasonlító vizsgálattal kell kiegészíteni, s e gyakorlati vizsgálat egyaránt része az irodalomtudománynak, a nyelvészetnek, sőt néhány más rokon tudománynak is. Mindazáltal korántsincs egyetértés a különféle kutatók között, sem az elbeszélő formák elmélete, sem a gyakorlati szövegvizsgálat feladatait illetően. Ha a legujabb munkákat is vesszük kézbe, amelyekben például a művekre vonatkozó esztétikai elgondolások párosulnak a szövegelmélet tágra vett felismeréseivel, még mindig hiányérzetünk marad, az elbeszélő művek vizsgálatának sem elmélete, sem gyakorlata nem látszik lezártnak.¹ Éppen ezért a következőkben néhány megállapításra szorítkozunk, és elsősorban az elbeszélések egyszerű és korai formáinak vizsgálati eredményeiből indulunk ki. Ugy gondoljuk azonban, ezek elegendő tanulsággal járnak az egész témakört illetően is.

2. Napjainkra már a narratív egyszerű formáinak a vizsgálata is önálló kutatási területté vált, amelynek csupán áttekintése is tekintélyes méretű tanulmányt igényel, még akkor is, ha csupán egyetlen ágazatot, a folklorisztikát vesszük kiinduló pontul.

Egyre inkább vitathatatlanul úgy látszik, hogy nemcsak az irodalmi "elbeszélés", hanem a folklor keretében használt vagy általában véve az egyszerűbb elbeszélés /récit, narrative és más néven is említik/ jelenségei is kimeríthetetlenek. Ez évtized elején megkíséreltem összefoglalni a "narratív strukturák univerzáléi"-ről a folklorisztikában tudottakat, mára azonban

régesrégén elavult nemcsak az áttekintés tudománytörténeti része,² hanem perspektivikus gondolatmenete is, és ezt más összefüggésekre inkább kitekintő későbbi dolgozataimban sem pótolhattam.³ Legutóbb a dán Holbek kísérelte meg, hogy nemzetközi összefogással - a szóbeli epikus elbeszélés /"oral narrative" - voltaképpen mese, monda és rokon elbeszélések/ formalista és strukturális kutatásának bibliográfiáját összeállítsa: ebben legalább 200 szerző legalább 300 művét sorolja fel, jóllehet bibliográfiája erősen szelektált.⁴ E művek zöme konkrét leírást ad, elméleti következtetésekre jut és ilyen módon mindenféle elméleti áttekintéshez szükséges előtanulmány. Ám még Holbek maga sem kísérelte meg, hogy irányzatokba csoportosítsa ezeket és jellemezze főbb eredményeiket.

Az ilyen vállalkozás reménytelenségének tudatában is mégis tehetünk arra kísérletet, hogy legalább három fő irányba osszuk az ilyen folklorisztikai vizsgálatokat:

2.1. formalista, majd strukturális, majd strukturális szemantikai, legutóbb szemiotikainak nevezett műfaj-leíró kísérletek, amelyek legújabb célja az epikus témák egy újfajta katalógusára törekvés /Meletyinszkij, Bremond és mások műveiben/;⁵

2.2. általános folklórelméleti következtetések kipróbálására törekvés, a "narratív" kategóriájának is felhasználásával /bizonyos fokig már Lévi-Strauss tágan értelmezett követőköre, Köngäs és Maranda, meg munkatársaik, Greimas iskolája, Jason, Segal, sőt voltaképpen a magyar kutatók is tettek már ilyen irányba lépéseket/;⁶

2.3. az irodalomtudományi szempontokat és célokat is figyelembe vevő kutatások közül elsősorban nem a nyelvészeti vagy irodalomtörténeti megfontolásokat követő kutatók /például Champigny, Genette, Labov, Lakoff, Petőfi, Prince- a német szövegelmélet képviselői és mások/ munkáit kellene folklorisztikai szempontból értékelni és továbbfolytatni, mint inkább azokat a kutatókat /mint például Doležel, Hendrichs, Marcus és tanítványai, Todorov,

Uzspenszkij, van Dijk, a dán kutatók, bizonyos fokig Lotman és tanítványi köre/, akik többé-kevésbé folklór jellegű szövegekkel dolgoztak, és így állapítottak meg narratív-elméleti összefüggéseket.⁷

2.4. Itt külön említést érdemel, hogy a közelmúltban kialakult a folklorisztikai-irodalomtudományi narratív-kutatás egy újabb ágazata is, amely az "oral-formulaic poetry" elméleti elgondolásait követi.⁸ /E téren eddig alighanem a legjobb összegezős Scholes és Kellogg munkája.⁹ / Ezzel az iskolával azonban külön tanulmányban kellene foglalkozni.

3. Elméleti szinten is arra gondolhatunk, hogy a narratív alapforma jellegét az irodalom száma óta akkor érthetjük meg igazán, ha ennek irodalom előtti és irodalmon kívüli formáit is rendszeresen vizsgáljuk. Ehhez az újabb szövegelmélet adott általános módszertant. Az újabb műfajelmélet utalt azokra a speciális körülményekre is, amelyek műfajonként külön vizsgálatot követelnek. Tulajdonképpen itt egy történeti /sőt irodalomtörténeti/ összegezés elvégzése lenne a soron következő feladat, hiszen igen sok kor-szak sokféle műfajhoz tartozó elbeszélő műfajait vizsgálta már a narratív elméleti kutatásai szempontjából is hasznosítható módon sok-sok kutató. Az antikvitás elbeszélései, az olasz novella kezdetei, a példázatok, Boccaccio Decamerone novellái, a francia regény legkezdetibb példái, Chaucer verses elbeszélései, a pikareszk korai formái, a fantasztikus irodalom termékei, Sade és sajátos elbeszélésvilága, a romantikus mese, Dosztojevszkij történetei, Gogol fantasztikus témái, az avantgarde epikája, sőt akár a korai film-burleszk szövegek vagy a comics sokféle alkotása: ez és még sokféle téma talált már olyan feldolgozóra, akiknek művei a narratív elméleti kutatása szempontjából is hasznosíthatók lennének. Hovátovább áttekinthetetlen ez az összehasonlító irodalomtudományi szempontból rendkívül hasznos anyag, és legalább egy összegező bibliográfia formájában célszerű volna hozzáférhetővé tenni a felhalmozott ismereteket. Igaz ugyan, hogy a követett módszerek egyéenként és témánként általában különböztek, ezért nem könnyen általánosíthatók, kapcsolhatók össze, mindazáltal az empirikus eredmények általánosítását is meg kellene egyszer kísérelni. Még en-

nél is közvetlenebb haszon származna abból, ha a közvetlen irodalomtörténeti, műfajttörténeti tanulságokat összegezné valaki. Az elbeszélő formák poétikai világtörténetéhez lényegi hozzájárulás volna egy ilyen bibliográfia vagy más módszerű összegezés.

4. Az újabb "kontextuális" folklorisztika¹⁰ új értelmezési lehetőségeket adott a hagyományozás alapformáinak és jelenségeinek kutatásában, és itt a korábban "egyszerű formának" nevezett korai műfajok értelmezése is megváltozott, olyan kérdéseket illetően is, amelyek az elbeszélések korai és irodalomelőtti változatainak tekinthetők.¹¹ Mindezen vizsgálatok ismeretében is szükség volna azonban egy önálló folklorisztikai-irodalomelméleti jellegű narratív-elméletre. Voltaképpen egy ilyen vizsgálat tudja egyáltalán igazolni a narratív létezését, mivel az irodalomban már nem ez, hanem az epikához sorolható egyedi alkotások jelennek meg, amelyek nem is értelmezhetők teljesen a narratív-elméletek alapján.

5 Éppen e cél érdekében a következőkben nem egyesegyedül folklorisztikai szempontból, hanem az elbeszélések korai és egyszerű formáinak tipológiáját tekintve általános céllal tenénk néhány megjegyzést a narratív és az irodalmi elbeszélések kialakulásának és értelmezésének fokozatairól. Noha e megjegyzések a narratív legfontosabb jellemvonásainak a meghatározására vonatkoznak, mégis nemcsak konkrét vizsgálatokkal, hanem számos további elméleti következtetéssel is kiegészítendők.

6. A narratív és az irodalmi elbeszélés is egyaránt valaminek az elmondása. Elsősorban a történelemtudomány elméleti kutatói kísérelték meg azt, hogy megállapítsák, milyen összefüggés van az "esemény" és annak "elbeszélése" között.¹² Annál fontosabb ez összefüggés érintése, mivel így elkerülhetjük azt, hogy az "elbeszélés" sajátosságaihoz soroljunk olyan vonásokat /pl. a cselekmény, a szereplők, a tér és idő vonatkozásait/, amelyek voltaképpen már az eseményben megtalálhatók.

7. A logikai narratív-elmélet általában abból indul ki, hogy megkülönböztette azokat az elemi szövegrészeket, amelyek a tárgyakra, illetve eseményekre vonatkoztak.¹³ Ez a fentebb /5./ említett összefüggéssel egybekapcsolva további kutatásokat tesz lehetővé a narratív legegyszerűbb formáit illetően, és talán még az irodalmi elbeszélés szintjén is alkalmas a leírás és az elbeszélés prototípusainak megkülönböztetésére. A másik különbségtétel arra vonatkozhat, hogy az elemi szövegrészeket minek tekintjük "mondat"-nak, vagy a logikai itélettel igen hasonlóknak tekintett "megállapítás"-nak. Az újabb logikai narratív-kutatások természetesen az utóbbi felfogást képviselik. Emellett még arra is felhívták a figyelmet, hogy éppen a "megállapítás" referenciális jellege következtében a narratív jellegzetes "idéző" technikát alakíthat ki: egy történetben egy másik történet képzelhető el, amelyen belül újabb hasonló elemek szerepelnek, mintegy többszörösen is "narratív zárójelbe" helyezve a közlésben szereplő eseményeket. Mindezek fontos eredmények, ám a logikai narratív-kutatás ennél sokkal tovább nem jutott.

8. A strukturális /morfológiai/ vizsgálat az elemi történetek leírásában különböző tényezőket emelt ki. Mivel ezek közül többel is már részletesen foglalkozott mind a nemzetközi, mind a magyar kutatás, úgy látszik, elegendő csupán a biztosnak vehető eredményekre és röviden utalni.¹⁴

8.1. Ami az elemi történetben a szereplők számát illeti, ezt a morfológiai vizsgálat óta megkülönböztetett figyelemmel vizsgálják. Amint ismeretes, már Propp utalt arra, hogy a szereplők száma összefügg a "funkciók" számával. Tanítványai igazolták, hogy például az orosz varázsmesében 8 ilyen funkció van, ezek funkciókörbe illeszthetők és az egyes szereplők konkrét kitöltése egyszerre két szabályt követ: a funkciókörön belül pl. az ellenfél vagy a segítő meghatározott vonásokkal rendelkezik /ezt leginkább szerkezetbeli és motivált jellegűnek tekinthetjük/, ugyanakkor a konkrét szereplő /pl. a királykisasszony/ leírása és jellemvonásai akkor is megkülön-

böztethetők, ha más-más funkciót tölt be /ezt a szabályszerűséget nehéz leírni, leginkább ábrázolásbeli és másodlagosan motiváló jellegűnek tekinthetjük./. E témakörben még igen sok további elméleti kutatásra volna szükség.¹⁵

8.2. Ami az elemi történetben az elkülöníthető epizódok számát illeti, a hagyományos folklorisztika és az irodalomelmélet is elkülönítette már az egyelemes történeteket a többelemes történetektől. A motívum és a típus is ilyesféle megkülönböztetéseket tettek lehetővé, a morfológiai kutatás pedig nagyjából azonos módon megállapítható elemek számainak meghatározását segítette elő. Érdekes ennek ellenére is, hogy sem a morfológiai és strukturális kutatás /például Propp vagy Dundes/, sem e motívumokkal bizonyos műveleteket elvégző strukturális szemantika /például Greimas/ nem tett kísérletet arra, hogy megállapítsa, az elemek számának különbsége, kapcsolódási módjaiknak különböző volta miként írható le és miként értelmezhető. Praktikus célokból /például számítógépes szövegelemzéskor, később generáláskor/ megkülönböztették az egyelemes történetet a többiekétől, e témakör elméleti feldolgozása azonban még várat magára. A megoldandó feladatok közé kell sorolni a szegmentálás problémáit is. Nemzetközi méretekben és nálunk is felvetették már e kérdés elméleti fontosságát, az újabb szövegelmélet adott néhány fogódzópontot a gyakorlati szövegtagoláshoz, mindazonáltal e témakört is külön kell kidolgozni. Az egyes műfajok /pl. mese, monda, anekdota, vicc, stb./ epizódjainak számbeli különbsége empirikus tény, és az egyes műfajok vizsgálói hivatkoznak is ilyen jellemvonásokra: ezek egymással összevetése vagy általánosítása azonban hiányzik. Ma annyit mondhatunk, hogy az egyelemű történetektől a primitív epikus szövegek /természeti népek meséi, mítoszai, stb./ 2-4 elemszámáig, az európai mese 6-10 elemszámáig, irodalmi műfajokban még ennél is nagyobb számú elemsorozatig meglehetősen gazdag, eltérő megoldásokkal találkozhatunk. Ezek pontos műfajtörténeti és összehasonlító vizsgálata azonban mindeddig nem történt meg. Mivel ez lenne talán a legegyszerűbben elvégezhető soron

következő feladat a narratív kutatásában, reménykedjünk abban, hogy a szerkezeti formák rendszerezése mielőbb elkészül.¹⁶

8.3. Ami az elemi történetben elkülöníthető cselekmény-szálak számát illeti, itt voltaképpen a párhuzamos szerkesztés problémája izgatta a legrégebben a kutatókat. Arról, hogy itt többről is szó van, mint a cselekményszálak változtatásának mikéntjéről /ahogy például még Sklovszkij is felfogta e problémát/, elsősorban Bahtyinnak a "polifón" szerkesztésről írott munkái győzhetnek meg. Jóllehet elsősorban éppen e javaslattal kapcsolatban az utóbbi időben megélénkült a téma iránti figyelem, korántsem mondhatjuk azt, hogy ez lezárt lenne. Egyelőre nem készült el összegező munka a párhuzamos és többszörös szerkesztésmódokról. Érdekes, hogy azok a munkák, amelyek a "cselekmény" vagy a "felépítés" kérdéseit vizsgálták, milyen kevés figyelmet fordítottak erre a problémára.¹⁷

9. Mindezek után meg kell kísérelnünk, hogy valamely általános áttekintést adjunk az elbeszélések korai és egyszerű formáiról. Itt az első felmerülő probléma az, milyen szempont szerint kell általános megállapításainkat rendezni, azaz melyik az a központ, amely körül a narratív és az elbeszélések megszerveződnek. /Ettől elválaszthatatlan probléma az epikum genezisének kérdése is, most azonban ezzel részletesebben nem foglalkozhatunk. Amugy is célszerű előbb a narratív mibenlétét meghatározni, és utána foglalkozni az epikum általános problémáival./

9.1. Az ujabban elterjedt megoldások között egymáshoz is hasonlóak azok, amelyek valamilyen sajátos foglalkozásmódban, vagy körülhatárolt tartalmi-formai rendszerben látják a különféle epikus műfajok, a narratív és az elbeszélés különböző formáinak meghatározó jegyeit. Itt nyilvánvalóan nem egyetlen jelenség vagy "műfaj" vizsgálata a célszerű, hanem több korai forma komparatív összevető vizsgálata.

Még a morfológiai szempontokat bizonyos mértékben érvényesítő epikakutatás /Petsch, Jolles, Müller, Ranke, Lüthi és mások/ sem volt itt kellőképpen következetes, igen találó részletmegfigyelések nem állíthatók össze egy általános képbe.¹⁸ Legutóbb Permjakov kísérelte meg, hogy az elemi kijelentéstől az elemi történetig ivelő műfaji fejlődés különböző jelenségeit sokféle szempontból összevesse.¹⁹ Ez a kísérlet méltán váltott ki nagy figyelmet a nemzetközi kutatásban, és mindenképpen folytatandó. Nálunk a frazeológiai kutatás újraértelmezése során bukkantak fel hasonló elgondolások.²⁰ Feltétlenül meg kell viszont említeni azt, hogy világviszonylatban is egyedülálló következetességgel éppen a szegedi kutatók javasolták. Kanyó Zoltánnak a "beszédmódnak" a műnem és műfaj rendszerezésére vonatkozó megállapításai²¹ nemcsak polémikus-továbbfejlesztő jellegűek Morris vagy Benveniste discourse-rendszerezéséhez²² képest, hanem irodalomelméleti szempontuak, és mint ilyenek, feltétlenül folytatandók, részletezendők lennének. Véleményünk szerint ez a megoldás irányában megadja az elbeszélés korai és egyszerű formáinak műfajelméleti megközelítését és alkalmas bizonyos poétikai vonatkozások feltárására is.

9.2. Emellett szükség van azonban az elbeszélések létrejöttének egyfajta genetikus megközelítésére is. Ennek kidolgozása szintén jár műfajelméleti tanulságokkal, ugyan akkor fő mondanivalójában a valóság és az elbeszélés viszonyát kívánja tisztázni, így az elbeszélések esztétikai meghatározottságát körvonalazhatja. A genetikus szemlélet itt általában véve értendő, noha ugyanez a módszer az egyes elbeszélések létrejöttének mikéntjét is megvilágítja. Az élménytől a műalkotásig terjedő alkotási folyamattal a folklorisztika már sokat foglalkozott,²³ és elsősorban a mondakutatással összefüggésben már a hazai kutatásban is félbukkant ez a gondolat.²⁴ Részletes empirikus vizsgálatok lennének e téren is elvégzendők. Néhány általános tanulságot azonban így is levonhatunk.

10. Az eddigiek alapján úgy látjuk, hogy az elbeszélés genetikus megközelítése során három fokozatot kell egymástól megkülönböztetnünk. Ezek egymásra épülnek. Legelőször a lét szintjén az esemény jelenik meg, amely már számos olyan vonással rendelkezik, amelyeket a későbbi fokozatok is megtartanak. Ennek a nyelv szintjén való megfogalmazása a történet, amelynek számos újabb vonását a nyelv kommunikációelméletileg jól leírható általános és speciális vonásaiban fedezhetjük fel. Ennél is fejlettebb szint, az esztétikum szintje, amely a történetet a maga szabályai szerint elbeszéléssé alakítja át. Ugy látszik, e háromszintes rendszerben a narratív vagy discours néven említett kategóriák a középső szintre helyezendők, megkülönböztetve őket ily módon mind az események, mind az elbeszélések szintjétől. Ezt a különbségtevést valamilyen módon a korábbi kutatások is hangsúlyozták, nem emelték ki azonban azt, hogy mi is a különbségtétel alapja. Végző soron az esemény ontológiai kategória, az elbeszélés esztétikai kategória, a történet "narratív", "discours" / pedig kommunikációelméleti értelemben felfogott nyelvi kategória. Nyilvánvaló, hogy az esztétikum szféráján belül van különbség az irodalom /a poétikum/ és más művészetek "elbeszélés" kategóriái között. Ennél kisebb mértékben, de van különbség a második szinten a kommunikáció különböző csatornái és formái között. A lét szintjén az események különböző típusai már kevésbé térnek el egymástól. A különbségek megléte ellenére is lehetséges egy általános séma megragadása, és a specifikus vonások ehhez viszonyítva vizsgálандók.

11. Ennek alapján az említett főbb kategóriák definícióját az alábbiakban adhatjuk meg.

11.1. Narratív: egy vagy több esemény nyelvi megfogalmazását adó történet. E definícióban az "esemény" ontológiai kategória, a "nyelvi" a kommunikációs rendszerbeli kifejezés szinonimája /amelyet azért célszerű ebben a formában megnevezni, mivel a nyelv magától értetődően kommunikációs rendszer/, a "megfogalmazás" a szerkesztettségre, a szövegkoherenciára

utal, elképzelhető azonban ezzel szemben egy "az elrendezés módja a pragmatikus kontextusban" típusu meghatározás is /ez utóbbi azonban szükségtelenül rögtön a pragmatikus kontextusra utal, holott előbb a megszerkesztettségnek kell létrejönnie/. A "történet" szövegelméletileg egy szövegosztály.

11.2. Elbeszélés: olyan műalkotás, amely a narratív szövegeket esztétikai és poétikai vonatkozásban, általában epikus műalkotásként konstituálja. Itt elsősorban irodalmi műalkotásról beszélhetünk, elképzelhető azonban más művészetekben is hasonló jelenségek felbukkanása. E definíció nehézsége az, hogy szükséges hozzá az "epika" vagy az "epikum" definíciója, amely korántsem olyan egyértelmű, mint gondolnánk. Kérdéses az a viszony is, amelyet itt a "konstituálja" körülírással próbáltam kellőképpen elasztikussá tenni. Nem tudjuk ugyanis, mit is jelent a genetikus szempontból a narratív elbeszéléssé válás: ekkor az elbeszélés a narratívot "kontextusba helyezi", "felhasználja" avagy esetleg csupán "tartalmazza", "képviseli". E kérdést külön tanulmányokban kellene tisztázni.

11.3. A két definícióhoz hozzátehetjük, mi nincs bennük: a műfaj meghatározása /ezt a 9.1. pontban jelzett módszerrel érzem megközelíthetőnek/, a szűzsé meghatározása /ez tartalmi kivonatnak, pontosabban tematikus kivonatnak tekinthető/, a téma megnevezése /ezt el kell választani az "eseménytől", és nem ontológiai, hanem mindvégig esztétikai fogalomként kell kezelni/, valamint a cselekmény fogalma, amely az irodalmi elbeszélésben lejátszódó cselekvések általánosított, rendszerező leírása, a cselekményelmélet szóhasználata szerint "Handlungsschema". Am e hiányzó fogalmak jól értelmezhetők a felvázolt definíciók mellett, azokkal összefüggésben.

11.4. Minden meghatározás egy definíciórendszer része, és egyes elemi összefüggéseikben ragadhatók meg. Ezért nem

is védekezésként, inkább felvilágosításként megjegyzem, hogy a fentiekben a narratív definíciójában nem véletlenül szerepel egy lételméleti fogalomként felfogott "esemény", szemben például az "intencionált cselekvésstruktúra" fogalmával. A cselekvésstruktúrát, illetve a "narrációs szerkezet" elnevezést /amely voltaképpen a magam fogalmai szerint "az elbeszélés szerkezete" módon lenne értelmezhető/ magam nem itt, ontológiai fogalomként, hanem a cselekmény leírásakor szeretném felhasználni, amelyet éppen azért fogok fel "Handlungsschema" értelemben. Ennek vizsgálatakor érvényesnek, jól alkalmazhatónak tartom a játékelmélet módszereit, mivel itt éppen esztétikai /poétikai/ módon megragadott szabályokról van szó. A lét szintjén, az események rendszerezésekor azonban nem ezt, hanem ontológiai kategóriákat szeretnék javasolni a történetek és a valóság összefüggéseinek pontos megadására. Az eltérések és azonosságok is jelzik azonban, hogy különböző oldalakról közeledve is ugyanazokkal a lényegi problémákkal találkoztak az elbeszélések korai formáinak kutatói, sőt a megoldások nem vészesen térnek el egymástól.²⁵

11.5. A nemzetközi kutatásban /és ennek nyomán esetleg nálunk is/ felbukkan a narráció fogalma. Ezen csak az elbeszélés előadását, performációját értem, különben e kategóriára nincs szükség, az összes többi értelemben a narratív megfelelő fogalom. A narrativitás fogalmat pedig egyáltalán nem tartom szerencsésnek. Ez vagy az "epika", vagy az "epikum", vagy az eseményszerűség megnevezésére, olykor az előadás poétikai minőségeire vonatkozik. Akkor meg miért nem úgy nevezük? Általános fogalomként használva még sehol sem hozott tudományos eredményeket = legalábbis én ilyennel még nem találkoztam.

Folklortheoretische Fragen der literarischen Erzählung

Obwohl die Erzählforschung selbst auf dem Gebiet der Volkskunde unüberblickbar zu werden droht, versucht Verfasser dennoch auf Grund der bestimmenden Tendenzen in den neueren Forschungen eine Typologie aufzustellen. So unterscheidet er 1. formalistische, strukturelle, strukturalsemantische, semiotische Gattungsbeschreibungen im Hinblick auf einen neuartigen Katalog; 2. allgemeine folklortheoretische Schlussfolgerungen mit Hilfe der Kategorie des Narrativen; 3. Einbeziehung von linguistischen und literaturtheoretischen Gesichtspunkten bei der Fundierung der Theorie des Narrativen. Am Ende des Vortrages skizziert er seine eigene Auffassung und gibt die Definition der meist verwendeten Begriffe der Narratologie.

Jegyzetek

- 1 Krusche, Dietrich: Kommunikation im Erzähltext. 1. Analysen, München 1978
- 2 Voigt, Vilmos: Some Problems of Narrative Structure Universals in Folklore. Acta Ethnographica 21 /1972/, 57-72.
- 3 Legutóbb: On Communicative System of Folklore Genres. In: Honko, Lauri - Voigt, Vilmos szerk.: Genre, Structure and Reproduction in Oral Literature, Budapest 1979
- 4 Holbek, Bengt: Formal and Structural Studies of Oral Narrative. A Bibliography, Unifol - Arsberetning 1977 /Kobenhavn 1978/ 149-194.
- 5 Meletinski, Eleazar: Principes sémantiques d'un nouvel index des motifs et des sujets. Cahiers de Littérature Orale - No. 2. printemps 1977, 15-24. Az 1978-as 3. számban Bremond fejti ki hasonló elképzeléseit.
- 6 Lásd például: Voigt, Vilmos: Modellálási kísérletek a folklórisztikában. Ethnographia 80 /1969/ 355-392 A folklór alkotások elemzése. Bp. 1972.
- 7 Erről a 3. és 4. jegyzetekben említett művek adnak bibliográfiai hivatkozást.
- 8 Haymes, Edward R. ed.: A Bibliography of Studies relating to Parry and Lord's Oral Theory. Cambridge, Mass. 1973
- 9 Scholes, Robert - Kellogg, Robert: The Nature of Narrative. Oxford 1966
- 10 Voigt, Vilmos: For "Text - Context" Researches in Folklore. Annales Universitatis Scientiarum Budapestinensis. Sectio Linguistica 4 /1973/ 169-177.
- 11 Ben-Amos, Dan ed.: Folklore Genres. Austin - London. 1976
- 12 Topolski, Jerzy: Metodologia historii, Warszawa 1968 A könyv idegen nyelvekre lefordítva is hozzáférhető.

- 13 Pelc, Jerzy: On the Concept of Narration, *Semiotica* III,1 /1971/ 1-19.
- 14 Áttekintés: Voigt, Vilmos: A népköltészet strukturalista vizsgálatához. In: *Strukturális folklorisztika. Tanulmányok.* Összeállította Hoppál, Mihály és Voigt, Vilmos. Budapest - Szolnok. 1971, *Dokumentatio Ethnographica* 2. 9-150.
- 15 Voigt, Vilmos: A folklór alkotás szerkezetének szerkezete In: *Szerdahelyi, István/szerk./: Művészet és közérthetőség.* Bp. 1972, 76-91.
- 16 Hogy milyen keveset adott az eddigi kutatás, v.ö.: Jason, Heda - Segal, Dmitri eds.: *Patterns in Oral Literature*, The Hague - Paris 1977
- 17 Cvirkunov, V.: *Szjuzset. Dejaki pitannja teoriji* Kijiv 1963 - Dipple, Elizabeth: *Plot*, London 1970
- 18 Bizonyos áttekintést ad: Bausinger, Hermann: *Formen der "Volks-poesie"*, Berlin 1968. - Ranke, Kurt: *Die Welt der Einfachen Formen*, Berlin - New York. 1978
- 19 Permjakov, G.L.: *Ot pogovorki do szkazki. Zametki po obscsej teorii klise*, Moszkva 1970
- 20 Voigt, Vilmos: A frázis tipológiája. In: Komoróczy Géza - Voigt, Vilmos szerk.: *Az ókori irodalmak és a műfajelmélet.* Bp. 1979.
- 21 Kanyó, Zoltán: *Beszédmód, műnem, műfaj.* *Helikon* 19 /1973/ 39-51.
- 22 Az itt nem említett összefüggésekhez vedd össze: Hendrichs, William O.: *Linguistic Models and the Study of Narration. A Critique of Todorov's Grammaire du Décaméron.* *Semiotica* V,3 /1972/ 263-289.
- 23 Marrett, R.R.: *Psychology and Folk-Lore*, London 1920 - Dégh, Linda - Vázsonyi, Andrew: *The Dialectics of the Legend.* Bloomington 1973 /*Folklore Preprint Series - vol.1. no. 6./*

- 24 Voigt, Vilmos: A mondák műfaji osztályozásának kérdéséhez. Ethnographia 76 /1965/ 200-220. - A mondák strukturális-morfológiai vizsgálata. MTA I. Osztályának Közleményei 29 /1974/ 309-326.
- 25 Itt /de csak a 11.4. pontban/ felhasználtam a szegedi konferencia vitái során Kanyó Zoltán, Bókay Antal és Bánréti Zoltán által kifejtett véleményeket. A magam korábbi felhasználása ettől függetlenül is változatlanul olvasható e beszámolóban.